

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 1 (10)

education». – URL: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_17_2/1.pdf. (in Ukrainian)

1. Grynchenko I.B. (2012) Modern innovation in the areas of future teachers of physical culture training». – URL : <http://www.nniif.org.ua/File/12gibsnv.pdf> (in Ukrainian)

2. Iwanska O.V., Sydoruk A.V., Yakovenko T.S. (2013) Formation of xperts of physical culture professional skills by means of educational technology. – URL <http://nauka.uagate.com/wp-content/uploads.pdf> (in Ukrainian)

3. Krutsevych T., Zaitseva M. (2005) Innovative processes in the field of training and retraining of Physical Culture teachers // Теорія і методика фізичного виховання і спорт. – № 4. – Pp. 41-44. (in Ukrainian)

4. Kutz O.S., Lypchak I.A. (2002) New technologies and simulation training teachers of Physical Culture // Moloda sportivna nauka Ukrainu: Zbirnyk naukovykh prac LDIFK. – Vol. 2, № 6. – Pp. 539-541. (in Ukrainian)

5. Sergienko L.P. (2003) Innovative content system of training specialists in physical education and sport // Sportivnui visnuk Prudnieproviy. – № 3-4. – Pp. 23-32. (in Ukrainian)

6. Suhobok O. (2012) Means of innovative technologies in the future teachers of physical education training // Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport. – №12. – Pp. 109-112. (in Ukrainian)

7. Shiyani B.M. (2004) The theory and methods of physical education pupils. – Ternopil: Educational book – «Bogdan». – Part 1. – 272 s. (in Ukrainian)

УДК: 37:373[37.091:37.018.38]

Закомірний Ігор Миколайович – директор вечірньої (змінної) школи III ступеня № 18 Деснянського району м. Києва

E-mail: zakomirniy@ukr.net

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСТЕРНАТНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВЕЧІРНІЙ ШКОЛІ

У публікації автор аналізує законодавчу базу організації екстернатної форми навчання у вечірній школі. Розкриває науково-методичні завдання щодо ефективного вирішення проблеми реалізації екстернатної форми навчання. Також розглядає перспективні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема хмаро орієнтованих технологій. Відповідно акцентує увагу на необмежених можливостях індивідуалізації та диференціації навчального процесу завдяки впровадженню хмаро орієнтованих технологій.

Ключові слова: вечірня школа, екстернатна форма навчання, інформаційно-комунікаційні технології, хмаро орієнтовані технології.

На сучасному етапі вечірня школа вийшла на новий рівень, не зважаючи на те, що в минулому вона була допоміжною за призначенням, запрограмованою на компенсаційну функцію навчання. Адже вечірня школа забезпечує соціальну справедливість в реалізації конституційного права кожного громадянина на отримання якісної, безкоштовної, в різних організаційних формах і змістових варіантах, освіти.

Саме освітній простір сучасної вечірньої школи найбільше відповідає принципам відкритої освіти, оскільки відображає нові тенденції в розвитку освіти, що обумовлені значними процесами її реформування та відповідають інноваційним перетворенням у державі. Прикладом організації відкритої освіти у вечірній школі є екстернатна форма навчання. Перевага екстернату полягає в тому, що учень може суміщати навчання у школі з роботою, з навчанням в іншому навчальному закладі. У зв'язку з цим метою статті є аналіз основних аспектів організації екстернатної форми навчання у вечірній школі, в першу чергу, законодавчої бази. Найважливішою проблемою у цьому контексті є формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів та учнів, які навчаються за екстернатною формою навчання. В першу чергу, учасники навчально-виховного процесу вечірньої школи повинні володіти хмаро орієнтованими технологіями.

Суттєвий інтерес для вивчення зазначеної проблеми становлять праці М. Бесєдіної, Є. Блінова, В. Леонова, М. Мойсєєва, В. Олійника, Є. Полата, В. Солдаткіна, А. Хуторського та інших. Використання хмаро орієнтованих технологій в освіті розкрито у працях В. Бикова, С. Литвинової, С. Семерікова, Н. Сороко, О. Спіріна.

Головний принцип екстернату – звільнити учня від щоденних занять у школі, зекономивши у такий спосіб час, проте забезпечивши учня повноцінною освітою. Система освіти влаштована так, що за мінімальний проміжок часу екстерн отримує максимальну кількість інформації. Учень засвоює програму самостійно, вчитель лише контролює ступінь засвоєння матеріалу. Для цього учень складає заліки та екзамени і на підставі позитивних результатів державної підсумкової атестації отримує атестат державного зразка.

28 жовтня 2012 р. на III Всеукраїнському з'їзді освітян було винесено на обговорення і схвалено Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [6], метою якої визначено:

- підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина;
- забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя.

Тому одним із пріоритетних напрямів є створення ефективної системи освіти, що підготує школярів до майбутньої професійної діяльності. Адже сучасний ринок праці вимагає від випускника загальноосвітнього навчального закладу не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у постійно змінюваних життєвих ситуаціях.

Відповідно, стратегічними напрямами державної політики у сфері

освіти повинні стати:

- обов'язкове здобуття повної загальної середньої освіти в обсягах, визначених державними стандартами;
- підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки;
- забезпечення особистісного розвитку людини, згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання впродовж життя;
- створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, створення навчальних закладів різних типів і форм власності;
- забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж усього життя;
- забезпечення економічних і соціальних гарантій для реалізації конституційного права на освіту кожним громадянином України незалежно від місця проживання і форми здобуття освіти.

З огляду на зазначене вище, згідно з Конституцією України [4], кожен українець зобов'язаний отримати повну загальну середню освіту. Проте в сучасних реаліях життя для багатьох цей конституційний обов'язок міг би залишитися звичайною декларацією, якби в освітній системі не було вечірньої школи. З одного боку, згідно з чинним законодавством, обов'язком кожного громадянина є отримання повної середньої освіти, з іншого – внаслідок матеріальних, психологічних чи інших причин не всі учні 9-х класів переходять до старшої школи, а отже здобувають середню освіту в зрілому віці. Для таких осіб, а також для учнів професійно-технічних навчальних закладів, які вступили на навчання після 9-го класу, держава створює максимально гнучкі умови завдяки функціонуванню вечірніх (змінних) шкіл.

Таким чином, враховуючи сучасні перспективи й навчально-виховні завдання, вечірні школи – потрібна ланка в освітньому комплексі країни. По-перше, вони гарантують неперервне навчання, по-друге, дають можливість здобуття загальної середньої освіти без відриву від виробництва.

Так, у вечірній (змінній) школі III ступеня № 18 Деснянського району м. Києва навчається близько 350 учнів віком від 15 років. Основний контингент – це учні Вищого комерційного училища Київського національного торговельно-економічного університету та Київського коледжу екранних мистецтв. У цих навчальних закладах вони здобувають спеціальну професійну освіту, а у вечірній школі – загальну середню освіту відповідно до умов Договорів про співпрацю.

Потрібно зазначити, що сучасний стан освіти характеризується інтенсивним пошуком ефективних форм освітньої діяльності. У зв'язку з

цим, відповідно до чинного законодавства й основних нормативних документів, починаючи з 2008 р., у школі було введено екстернатну форму навчання. Отже, організація екстернатної форми навчання в школі регламентована законодавством України:

- обов'язкове здобуття всіма дітьми і молоддю повної загальної середньої освіти в обсягах, визначених державними стандартами загальної середньої освіти (ст. 53 Конституції України) [4];

- забезпечення розвитку різних форм освіти та вільний вибір будь-якої форми навчання дітей (ст. 53 Конституції України, ст. 51 Закону України «Про освіту», ст. 29 Закону України «Про загальну середню освіту») [4; 2; 3];

- надання права та створення умов для прискореного закінчення школи, складання іспитів (ст. 13 Закону України «Про загальну середню освіту») [2].

Визначення понять «екстернат» та «екстерн» викладені в «Положенні про екстернат в загальноосвітніх навчальних закладах», затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 19.05.2008 р. № 431 [9]:

- екстернат – одна з форм здобуття повної загальної середньої освіти, що передбачає самостійне опанування екстерном програмового матеріалу в обсязі, визначеному Державним стандартом початкової загальної освіти, Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, або знань згідно з вимогами програмового матеріалу за певний клас чи з окремих навчальних предметів для отримання документа про відповідний рівень освіти (табель, свідоцтво, атестат);

- екстерн – особа, яка самостійно опановує програмовий матеріал і якій надається можливість проходження річного оцінювання навчальних досягнень та державної підсумкової атестації на базі загальноосвітніх навчальних закладів.

Здобуття освіти за екстернатною формою не обмежується віком.

Порядок створення умов для бажаючих отримати загальну середню освіту через екстернатну форму навчання та перелік осіб, які мають можливість отримати освіту за екстернатною формою, також викладені в Положенні [9]: п. 1.6: «Органами управління освітою... визначається загальноосвітній навчальний заклад, на базі якого здійснюватиметься екстернат...»; п. 1.3: «Можливість пройти річне оцінювання за відповідний клас та атестацію за освітній рівень відповідно початкової, базової і повної загальної середньої освіти мають особи, які: з будь-яких поважних причин не мають змоги відвідувати навчальні заняття в загальноосвітньому навчальному закладі; прискорено опанували навчальний матеріал відповідного класу, ступеня навчання; не завершили навчання в навчальному закладі системи загальної середньої освіти; є:

- учнями загальноосвітніх навчальних закладів з денною

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 1 (10)

формою навчання та з не залежних від них причин не можуть пройти річне оцінювання та атестацію не більше ніж з двох предметів;

- випускниками загальноосвітніх навчальних закладів попередніх років, які у свій час не мали річного оцінювання та (або) не пройшли атестацію з будь-яких предметів (кількість предметів не обмежується);

- громадянами України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном і навчаються в Міжнародній українській школі за дистанційною формою;

- іноземцями або особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах»;

- отримали документ про відповідний рівень загальної середньої освіти за кордоном.

Але зазначений перелік не є вичерпним, оскільки ст. 29 Закону України «Про Загальну середню освіту» [2] передбачено право батьків або осіб, які їх замінюють, «вибирати навчальні заклади та форми навчання для неповнолітніх дітей». Закон також не обмежує територіальне розміщення навчального закладу для здобуття освіти екстерном.

З кожним роком зацікавленість учнів і дорослих екстернатною формою навчання у вечірній (змінній) школі III ступеня № 18 Деснянського району міста Києва поступово зростає (таблиця 1).

Таблиця 1

Кількісний склад учнів вечірньої школи, які навчаються за екстернатною формою навчання

Навчальний рік	Подано заяв (кількість учнів)	Навчалися (кількість учнів)	Переведено до наступного класу (кількість учнів)	Випущено зі школи (кількість учнів)
2010-2011	27	24	1	23
2011-2012	47	36	2	34
2012-2013	54	41	4	37
2013-2014	56	52	8	42
2014-2015	61	60	1	54
Всього	245	213	16	186

Крім того, у вечірній (змінній) школі середню освіту екстерном здобувають кілька нетипових для звичайної школи категорій учнів:

- молодь, яка не може відвідувати заняття через сімейні обставини, найчастіше пов'язані із народженням дитини, власною хворобою чи хворобою близьких родичів;

- важкі підлітки, які не змогли вчитися у денній школі;

- молоді люди, які відбули покарання;
- діти, які навчалися за кордоном, але повинні отримати документи про освіту українського зразка.

Учень, який прийшов на екстернат, повинен вивчати шкільні предмети самостійно. Головна складність навчання екстерном – засвоєння програм предметів в прискореному темпі, без зниження якості знань. Для екстернату характерна глибока індивідуалізація процесу навчання. Це означає, що вчитель так взаємодіє з учнем, щоб максимально задіяти його індивідуальні особливості, здібності та вміння [7].

Тому організація екстернатної форми навчання у вечірній школі пов'язана з ефективним вирішенням науково-методичних завдань: питання науково-методичного забезпечення атестації; індивідуальних і групових консультацій; оглядових і настановчих лекцій; самостійної роботи екстернів.

Реалізація цих завдань, в першу чергу, ґрунтується на використанні у навчально-виховному процесі вечірньої школи сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, завдяки яким реалізуються нові підходи для отримання якісних знань, умінь і навичок кожного учня.

Одним із найбільш перспективних напрямів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій є застосування хмаро орієнтованих технологій, оскільки це дає можливість по-новому організувати взаємодію учасників навчально-виховного процесу та керувати навчальним контентом. Термін «cloud computing» («хмарні обчислення») [10] вперше проголошено генеральним директором компанії «Google» Еріком Шмідтом у 2008 р. У сучасному розумінні хмаро орієнтовані технології або хмарні обчислення передбачають надання різноманітних сервісів за допомогою мережі Інтернет. Тобто існує мережа потужних взаємопов'язаних серверів, на яких можливе створення, редагування та зберігання певної інформації. Основна перевага хмарних технологій – економічність на soft- (програмних) та hard (технічних)- характеристиках комп'ютера, а основний недолік – необхідність безперебійного швидкісного інтернету.

Так, для організації екстернатної форми навчання нами було використано хмарні сервіси, які безкоштовно надає компанія «Google». Кожен учитель школи та кожен учень-екстерн отримали свій аккаунт у «Google». Зареєструвавшись під одним обліковим записом, вони мають можливість заходити в інші служби. Перший за популярністю хмарний продукт, який почали використовувати учасники навчально-виховного процесу, – поштова служба «Gmail.com». При своїй простоті та безоплатності вона вважається професійною. Цей поштовий сервіс надав можливість переписки, незалежно від пристрою та місця. А відеозв'язок з учителями й учнями став доступним вже з папки «Вхідні».

Одна з частин хмарного пакету програм – «Google Docs» [5]. За її

допомогою було створено текстові документи, таблиці та презентації, яким загалом властиві повна функціональність, гарантія безпеки, постійне резервне копіювання, доступ з будь-якої точки світу. Наприклад, «Заліковий лист екстерна», створений у табличному хмарному редакторі, можуть одночасно переглядати та редагувати всі вчителі, які отримали індивідуальне право доступу до цього файлу. Кожен учитель-предметник оцінки, отримані екстерном за тематичний контроль, вносить у заліковий лист, а в таблиці за допомогою відповідних формул обчислюється середня оцінка за курс 10 чи 11 класу. Корисна особливість «Google Docs» полягає і в тому, що на власний портал можна завантажувати файли до 1 ГБ.

Варто зазначити, що в Європі багато відомих компаній відмовляються від роботи з офісними документами звичайним способом, і повністю переходять на роботу з «Google Docs». Водночас хмарні інтернет-сервіси також дозволяють:

- створити навчальні групи учнів-екстернів з кожного окремого предмета;
- організувати календар навчальних завдань на навчальний рік з можливістю автоматичного оповіщення групи;
- проводити обговорення окремої лекційної теми;
- спільно редагувати документи в процесі виконання кейс-завдань;
- розміщувати навчальні матеріали з елементарною можливістю їх поновлення;
- отримувати учням завдання будь-де, будь-коли, будь-яким пристроєм;
- отримати автоматизовану звітність оцінювання знань, умінь і навичок учнів;
- моніторити виконання навчальних завдань упродовж навчального року.

На даному етапі у вечірній (змінній) школі III ступеня № 18 Деснянського району міста Києва здійснюється експериментальне дослідження по впровадженню в навчально-виховний процес елементів дистанційної роботи на основі платформи «Moodle», яка інтегрує хмарні сервіси, полегшуючи, таким чином, публікацію й управління контентом.

Завдяки впровадженню в процес навчання хмаро орієнтованих технологій, з'явилися необмежені можливості індивідуалізації та диференціації навчального процесу, переорієнтування його на розвиток навичок XXI ст., необхідних для успішного навчання та праці: навчальні та інноваційні навички, творчість та інноваційність, критичне мислення і вміння вирішувати проблеми, комунікативні навички та навички співробітництва, вміння працювати з інформацією, медіа та комп'ютерні навички, інформаційна грамотність, медіа грамотність, ІКТ-грамотність,

життєві та кар'єрні навички, гнучкість і пристосовуваність, ініціатива та само спрямованість, соціальні навички, навички, пов'язані зі співіснуванням різних культур, продуктивність і вміння з'ясувати та враховувати кількісні показники, лідерство та відповідальність [8].

З досвіду роботи, відгуків самих екстернів та їхніх батьків можна зробити висновки про такі *переваги* використання хмарних технологій навчання: вільний графік відвідування; формування самодисципліни завдяки самоосвіті; самостійне планування власного освітньої траєкторії; можливість вибирати предмети, цікаві чи необхідні в даний період життя. Проте є й *негативні* аспекти, які потрібно враховувати: навіть дуже старанні учні можуть «зламатися» під тягарем неконтрольованої свободи; труднощі психологічного плану, передусім, зміна колективу. Відкритим залишається питання спілкування та соціальної адаптації, так званої соціалізації [1].

Таким чином, аналіз успішності екстернів вечірньої школи свідчить, що багато молодих людей не володіють необхідним рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності, щоб відразу використовувати сучасні хмарно орієнтовані технології, проте рівень успішності та зацікавленість до навчання в учнів-екстернів значно зросли. Тому подальші дослідження буде спрямовано на вивчення та вирішення проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів та учнів вечірньої школи в умовах формальної та неформальної освіти.

Література

1. Василькова П.С. Недоліки та переваги екстернату [Електронний ресурс] / Василькова П.С. – URL: <<http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-54492>>.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (редакція від 01.01.2015, підстава 1324-18, 76-19) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 28. – Ст. 230.
3. Закон України «Про освіту» (редакція від 01.01.2015, підстава 76-19) // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 34. – Ст. 451.
4. Конституція України (тлумачення від 15.05.2014, підстава v005p710-14) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Леонов В. Googl Docs, Windows Live и другие облачные технологии / Василий Леонов. – М.: Эксмо, 2012. – 304 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 №344/2013 [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
7. Особливості навчання екстерном [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.osvita.org.ua/articles/1095.html>.
8. Партнерство задля розвитку навичок 21 ст. екстерном [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.21stcenturyskills.org> (in Ukrainian).
9. Положення про екстернат у загальноосвітніх навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 19.05.2008 № 431; реєстрація в

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 1 (10)

Міністерстві юстиції України 03.06.2008 № 489/15189 [Електронний ресурс]. – URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2528/.

10. What is cloud computing? [Electronic recourse]. – URL: <http://www.ibm.com/cloud-computing/us/en/what-is-cloud-computing.html>

Zakimirnyi Ihor – Director of the night (shift) school № 18 in Kyiv.

E-mail: zakimirniy@ukr.net

KEY ASPECTS OF THE EXTERNAL FORMS OF TRAINING IN THE NIGHT SCHOOLS

Summary. *In the publication the author analyzes the legal framework for the external studies organizations at a night school. It is revealed scientific and methodical tasks of the effective implementation of the external studies. The author considers promising areas of information and communication technologies, including cloud-oriented technologies, he focuses on the unlimited possibilities of individualization and differentiation of the educational process through the introduction of cloud-oriented technologies.*

Key words: *night school, external studies, information and communication technology, cloud-oriented technology.*

Bibliography

1. Vasytkova P.S. Disadvantages and advantages of external / Vasytkova P.S. [Electronic resource]. – URL: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-54492>. (in Ukrainian).

2. The Law of Ukraine «On General Secondary Education» (red. vid 01.01.2015, pidstava 1324-18, 76-19) // Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – 1999. – № 28. – St. 230. (in Ukrainian).

3. The Law of Ukraine «On Education» (red. vid 01.01.2015, pidstava 76-19) // Vidomosti Verhovnoyi Rady URSR (VVR). – 1991. – №34. – St. 451. (in Ukrainian).

4. The Constitution of Ukraine // Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – 1996. – № 30. – St. 141. – Tlumachennya vid 15.05.2014, pidstava v005p710-14 (in Ukrainian).

5. Leonov V. Googl Docs, Windows Live and other cloud technologies / Vasylyj Leonov. – M.: Eksmo, 2012. – 304 s. (in Russian).

6. National Strategy for Development of Education in Ukraine until 2021: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 № 344/2013.[Electronic resource]. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. (in Ukrainian).

7. Features of external training [Electronic resource]. – URL: <http://www.osvita.org.ua/articles/1095.html>. (in Ukrainian).

8. Partnership for 21st Century Skills Development external [Electronic resource]. – URL: <http://www.21stcenturyskills.org>. (in Ukrainian).

9. Regulation of external studies at secondary schools: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 19.05.2008 № 431; reyestraciya v Ministerstvi yustyciyi Ukrainy 03.06.2008 № 489/15189 [Electronic recourse]. – URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2528/. (in Ukrainian).

10. What is cloud computing? [Electronic resource]. – URL: <http://www.ibm.com/cloud-computing/us/en/what-is-cloud-computing.html> (in English).